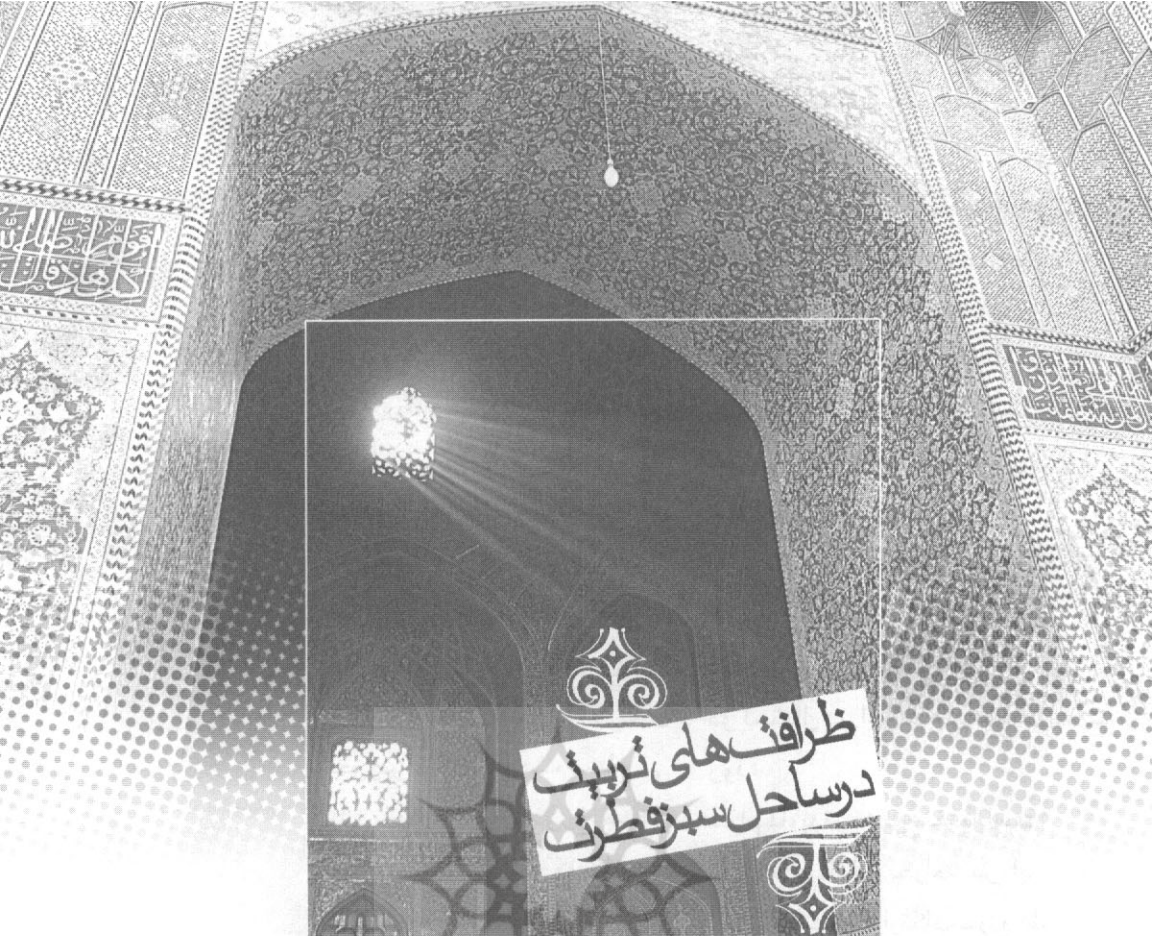

-ظرافت های تربیت در ساحل
سبز فطرت
-حج ابراهیمی وفضاسازی
تربیتی واجتماعی

تعلیم و تربیت

ظرافت‌های تربیت در ساحل سبز فطرت

خدیجه معین - مربی و پژوهشگر قرآنی

مقدمه:

در شماره قبلی بحث جامعیت استعداد‌های جوان را با خوراک آیات نورانی و فرازهایی از نهج البلاغه پی‌گرفتیم و اینک ادامه آن را از مطلب ۱۲ تا ۱۹ نظاره خواهید کرد.

استعدادهای جوان پرتنوع و گسترده و از جامعیت خاصی برخوردار است که از لابلای آیات گوناگون و قسمتهایی از نهج

البلاغه، به دست آمده است. امید می‌رود، این کتاب جاودانه همیشه خورشید روشنگر دل و اندیشه ما باشد و پشتوانه راهنمای تربیت نسل.

۱۲- غذاهای تخریب‌گر

« إِنَّ الَّذِينَ يَكْلُونَ أَمْوَالِ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَكْلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا » (۱)

« آنان که سرمایه ی یتیمان را ظالمانه مورد استفاده قرار

می دهند در حقیقت در درون خود
 آتش می خورند و به زودی در
 آتش وارد می شوند»
 هیچ چیز مثل غذای حرام و شبیه
 آلود و طیف گناهان، قابلیت های
 جوان را برای پذیرش حقیقت و
 تمایل به رشد و خداخواهی،
 مخدوش نمی کند. همین لقمه های
 به ظاهر بی تأثیر، حتی عارفان به
 حق پیوسته را متوقف می کند.
 آیه ی مورد اشاره، خوردن مال
 یتیم را معادل یا عین همان آتش
 خوردن می داند. چشم مسلح می
 باید تا قبل از برزخ و دوزخ، صحنه
 ملکوت اعمال و رفتار گنهکاران را
 ببیند. هستند، تیز بینانی که در
 یک نگاه، اثر گناه را می فهمند و
 دم فرو می بندند.
 در آیت ذیل، حرامخواران را
 مستحق نهی و عتاب ربانیان و
 احبار می داند و حتی این دو دسته
 را تحریض و تشویق به نهی کرده
 است.
 «و تری کثیراً منهم یسارعون فی
 الاثم و اکلهم السّحت لبئس ما كانوا
 یعملون لولا ینهاهم الربّانیون و
 الاحبار عن قولهم الاثم و اکلهم
 السّحت لبئس ما كانوا

یصنعون» (۲)
 «بسیاری از آنها را بنگری که در
 گناه و ستمکاری و خوردن حرام
 می شتابند، بسیار بدکاری را پیشه
 خود کرده اند. چرا علماء و
 روحانیون، آنها را از گفتار زشت و
 خوردن حرام باز نمی دارند، کاری
 بسیار زشت می کنند.»
 امام علی (ع) در همان نامه ۳۱:
 «بئس الطّعام الحرام» «بدترین
 غذا، غذای حرام است!» (۳)
 دو احتمال در این تعبیر امام می
 رود:
 حرام ها، بدترین نوع تغذیه است؛
 نه فقط غذاهای حرام. در این
 احتمال باید گفت ارتکاب حرام ها،
 به منزله کار مرغ نجاست خوار
 است.
 غذای حرام، بدترین نوع غذاها
 است که در این شکل باید چنین
 تفسیر کنیم:
 بئس الطّعام، الطّعام الحرام
 ۱۳- بدترین ستم ها
 «و مالکم لا تقاتلون فی سبیل اللّٰه
 و المستضعفین من الرّجال و
 النّساء و الولدان الذّین یقولون ربّنا
 اخرجنا من هذه القرية الظّالم
 اهلها...» (۴)

- ۲-سوره مائده/آیه ی ۶۳ و ۶۲
- ۳-نهج البلاغه/نامه ی ۳۱
- ۴-سوره نساء/آیه ی ۷۵
- ۵-نهج البلاغه/نامه ی ۳۱
- ۶-سوره انعام/آیه ی ۶۸
- ۷-نهج البلاغه/نامه ی ۳۱

حدیث غیره و اما ینسینک
الشَّیطان فلا تقعد بعد الذَّکری مع
القوم الظَّالمین» (۶)

«هرگاه کسانی را دیدی که آیات ما
را استهزاء می کنند، از آنها روی
بگردان تا به سخن دیگری
بپردازند. و اگر شیطان (خدا را)
از یاد تو ببرد، هرگز پس از یاد
آمدن با این جمعیت ستمگر،
منشین.»

هنگامی، آلودگان مجال جولان
پیدا می کنند که نیکویان، خاموش
شوند و از کنار آنها بی تفاوت عبور
کنند. مجالست، بسیار نافذ است
و رفاقت ها، حالت ها را انتقال می
دهد. کمترین زینانی که از
مصاحبت اشرار به ما می رسد،
توقف درجه حرارت معنوی ما
است. انسانی و مطالعات فزنی

امام علی (ع) در نام ۳۱ در چند
موضع از این همراهی و همدمی،
نهی کرده اند:
(و باین من فعله بجهدک) و هر
کس مرتکب منکر شود با تمام
تلاش از او دوری کن.»

«و باین اهل الشر تبین عنهم. از
اهل بدی، کناره گیری کن تا از آنها
جدا شوی.» (۷)

«چرا در راه خدایمی جنگید؟ در
حالی که به ضعف کشیده شدگان
از مردان و زنان و کودکان (شمارا
به یاری می خواندند) [چرا در راه
خدا و مستضعفین از مردان و
زنان و کودکان نمی جنگید] آنان
که می گویند: پروردگارا ما را از
این آبادانی که ساکنانش
ستمکارند، (سرزمین مکه قبل از
فتح) بیرون ببر.....»

روح ستم ستیزی در همه خطوط
قرآن کریم، جاری است و در جای
جای نهج البلاغه از آن یاد شده
است. در همین ارتباط امام علی (ع)
فرموده اند:

«و ظلم الضعیف افحش الظلم»
ای پسر من! بدان که ستم بر ناتوان
بدترین ستم است! (۵)

آنان که یاوروری ندارند، ستم به آنها
زشت ترین ظلم ها است؛ زیرا در
این حالت، هر انسانی که کمترین
بهره از خصلت های انسانی داشته
باشد، بر ضعیف رحم می کند؛ آن
که رعایت او را نکند در حسیض
فروماگی است.

۱۴- اشرارگریزی

«اذا رأیت الذین یخوضون فی آیاتنا
فأعرض عنهم حتی یخوضوا فی

در آیه ی ذکر شده (اذا... رأیت
الَّذین ...) اشاره به این شده که
اگر شیطان (یاد خدا را) از یاد تو
برد، در بعضی از آیات دیگر می
فرماید، شیطان از طریق
فراموشکاری به انسان، در او نفوذ
می کند و او را از کارهای پسندیده
باز می دارد و حتی گاهی باعث می
شود فرد در امور عبادی خود هم
سهل انگاری کند.

در این مورد، در سوره های: کَهِف
/ ۶۳ و ۷۳ - توبه / ۶۷ - حشر
/ ۱۹ - طه / ۱۵ - مجادله / ۱۹
- یوسف / ۴۲ - اعراف / ۱۷۶ و
۱۷۵ به این مطلب اشاره شده
است. البته خداوند راه درمان این
فراموشی را هم در آیات دیگر بیان
فرموده است. مثلاً یاد خدا را به
عنوان درمان، ذکر کرده است (۸)

این یاد خدا و توجّه، در همه نعمات
او جاری و ساری است، در سوره
آل عمران به آفرینش آسمان و
زمین، شب و روز، اسرار آفرینش
و... اشاره شده است. (۹) و البته
امر فرموده است که صبح و شام
او را تسبیح کنیم. (۱۰) و نماز به پا
داریم و خدا را یاد کنیم و در همه
حال، چه ایستاده، چه نشسته و

چه خوابیده، خدا را یاد و عبادت
کنیم. (۱۱) که اینها همه درمان
غفلت و فراموشی از یاد خدا است.

۱۵- نیکویان را دریاب

« واصبر نفسك مع الَّذِينَ يدعون
رَبَّهُم بالغداوة و العَشَى یریدون
وجهه و لا تعد عیناک عنهم ترید
زینة الحیاة الدنیا و لا تطع من أَعفلنا
قلبه عن ذکرنَا و اتَّبِع هواه و کان
أمره فرطاً» (۱۲)

« با کسانی باش که پروردگار خود
را صبح و شام می خوانند و تنها
رضای او را می طلبند و هرگز به
خاطر زینت های دنیا، چشمان خود
را از آنها بر مگیر؛ و از کسانی که
قلبشان را از یاد خود غافل
ساختیم، اطاعت مکن. همانها که
از هوای نفس پیروی کردند و
کارهایش افراطی است.»

امام علی (ع) می فرمایند: « قارن
أهل الخیر تکن منهم. به نیکوکاران
نزدیک شود که از آنان خواهی
شو!» (۱۲)

تا شخصی را نیازموده ایم، نباید
به عنوان دوست، انتخابش کنیم.
آزمودن دوست با دیدن ظاهر او
میسر نمی شود. باید به
شخصیت درونی او پی ببریم.

امام علی(ع) می فرمایند: «پیش از آزمودن دوست، به او اعتماد نکن!» (۱۳)

راههای آزمودن دوست متفاوت است:

۱- از راه محبت و دل. در روایت است که: در محبت قلبی دوستت را نسبت به خود، از محبت قلبی خود نسبت به او بشناس! (۱۴)

۲- آزمون به هنگام نیاز و احتیاج. آیا زمانی که به کمک او نیازمندی، به سراغت می آید؟

زمانی که مشکلی برایت پیش آید، آیا با زبان، عمل و از صمیم دل به کمک تو می شتابد، یا نه؟

۳- آزمون به هنگام خشم و غضب. امام صادق(ع) فرمودند: «اگر دوستت سه بار بر تو خشمگین شد و سخن ناخوشایندی درباره ات نگفت، او را برای خود حفظ کن!» (۱۵)

۴- آزمون به هنگام سفر.

۵- آزمون در زمان از بین رفتن مقام و قدرت. اگر دوستت هم زمانی که مقام و پستی داری همراه تو است و هم زمانی که دیگر پست و مقامی نداری، همراه و همراز توست بدان که دوست شفیق

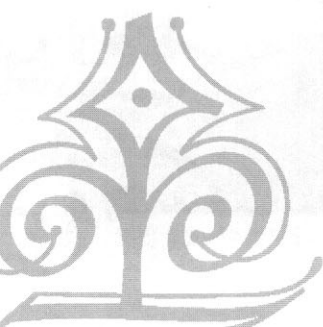
است. امام علی(ع) می فرمایند: هنگام زوال قدرت، دوست از دشمن، شناخته می شود. (۱۶)

۶- آزمون دوست به هنگام موفقیت های تو. اگر دیدی دوستت از تعریف تو خوش حال است، از اینکه در دانش و معرفت و موقعیت های اجتماعی و خانوادگی، مشهور شدی، خوش حال است بدان که رفیق قابل اعتمادی است. اگر وقتی دیگر تعریف تو را می کند، او هم تصدیق می کند و ناراحت نمی شود، بدان دوستی امین است.

با چه کسانی دوست شویم؟
اما علی(ع) سفارش می کنند که با نیکوکاران و صاحبان اندیشه دوستی کن تا مانند آنها شوی. و از نظر دانشمندان جامعه شناس و روان شناس این مسأله به خوبی ثابت شده است که دوست، هم شکل دوست می شود. البته ائمه (علیهم السلام) خصوصیات کسانی که شایسته دوستی هستند را بیان کرده اند؛ از جمله امام علی(ع) می فرمایند: «در شگفتم از کسی که خواهان یاران و دوستان

- ۸- سوره کهف / آیه ی ۲۴
- ۹- سوره آل عمران / آیات ۱۹۲ و ۱۹۱
- ۱۰- سوره احزاب / آیات ۴۲ و ۴۱
- ۱۱- سوره نساء آیه ی ۱۰۳
- ۱۲- سوره کهف / آیه ی ۲۴
- ۱۳- نهج البلاغه / نامه ی ۳۱
- ۱۴- میزان الحکمه ج ۵ ص ۳۱۱ حدیث ۱۰۳۱۷
- ۱۵- بحار الانوار ج ۴۶ ص ۲۹۱
- ۱۶- میزان الحکمه ج ۵ ص ۳۱۲

بسیار است، اما با دانشمندان مصاحبت نمی‌کند!» (۱۷)
۱- دوستی با عالمان.

پس دوستی با علماء و دانشمندانى که علمشان مفید و ارزنده است و موجب نزدیکی به خدا و خلق خدا می‌شود، سفارش شده است.

۲- دوستی با عاقل و حکیم

۳- دوستی با مؤمن و پرهیزگار

۴- دوستی با راستگویان. از معصوم (ع) آمده است که: «بر

تو باد به دوستی افراد راستین و صمیمی، زیرا آنان در وقت نعمت، مایه زینت و در زمان سختی و مصیبت موجب حفظ آدمی اند.» (۱۸)

۵- دوستی با نیک نامان و با اخلاقان

نگرش افراد و خلقیات آنها در

دوست اثر مستقیم دارد. و اخلاق

نیک و بد افراد به طور ناخودآگاه

به نزدیکان منتقل می‌شود. و هر

گاه انسان در مصاحبت با نیکویان

باشد به اخلاق آنها متصف می

شود. امام علی (ع) می‌فرمایند:

به نیکوکاران نزدیک شو تا از آنان

شوی. (۱۹)

چه کسانی را دوست بگیریم؟

معصومین (علیهم‌السلام)

مشخصات کسانی که برای دوستی

گزیدن، مناسب نیستند را به همه

جویندگان معرفت، معرفی کرده

اند.

۱- دوستی با دروغگو. امام

علی (ع) می‌فرماید: «از دوستی با

دروغگو پرهیز، زیرا دروغگو

چون سراب است که دور را از

نزدیک و نزدیک را به تو دور

می‌کند.» (۲۰)

۲- دوستی با بخیل. امام علی (ع)

فرمودند: «از دوستی با بخیل

پرهیز! زیرا به هنگامی که سخت

به او محتاجی، رهایت می‌کند.»

۳- دوستی با چاپلوس. امام

علی (ع) می‌فرمایند: «با چاپلوس

رفاقت مکن که او با چرب زبانی،

تو را اغفال می‌کند، کار ناروای خود

را در نظرت زیبا می‌نماید و دوست

دارد که تو نیز مانند او باشی.» (۲۱)

۴- دوستی با خائن، و ظالم و

سخن‌چین.

امام صادق (ع) فرمودند: «از سه

دسته مردم کناره‌گیری کن و هرگز

طرح دوستی و رفاقت با آنان

مریز. از خائن، ستمگر و سخن

چین. زیرا کسی که روزی به نفع

تو به دیگری خیانت کند، روز دیگر به ضرر تو خیانت خواهد کرد و کسی که برای تو به دیگران ظلم کند، طولی نمی کشد که به تو ستم می کند و کسی که از دیگران نزد تو سخن چینی و نامی کند به زودی علیه تو نزد دیگران سخن چینی خواهد کرد.» (۲۲)

۵- دوستی با احمق. دوست احمق و نادان، به خاطر حماقتی که دارد حتی اگر نیت خوبی هم داشته باشد، ضرر می زند. امام حسن عسگری(ع) فرمودند: «دوست شخص نادان، همواره در زحمت و ناراحتی است.»

۶- دوستی با بدکار. امام علی(ع) می فرماید: «از دوستی با بدکار بپرهیز! چون تو را ارزان می فروشد.» (۲۳)

حضرت رسول(ص) می فرمایند: «شایسته ترین مردم برای بدنامی و ننگ اجتماعی، کسانی هستند که با بدنامان رفیق می شوند.» (۲۴)

در پایان به حدیثی از امام صادق(ع) اشاره می کنم، که صفات دوست خوب را این گونه فرمودند: دوستی و رفاقت، حدودی دارد،

کسی که واجد تمام آن حدود نیست، او دوست کامل نیست و آن کس که دارای هیچ یک از این حدود نیست، اساساً دوست نیست. اوّل آنکه ظاهر و باطن رفاقت نیست به تو یکسان باشد. دوم آنکه زیبایی و آبروی تو را جمال خود ببندد و نازیبایی تو را نازیبایی خود بداند. سوم، دست یافتن به مال یا رسیدن به مقام، روش دوستانه او را نسبت به تو تغییر ندهد.

چهارم، در زمینه رفاقت از آنچه و هر چه در اختیار دارد، نسبت به تو مضایقه نکند، پنجم، تو را در مواقع آلام و مصائب ترک نکند. (۲۵)

۱۶- خلوص در نیایش
 «ألا الله الدّین الخالص و الدّین اتّخذوا من دونه اولیاء ما نعبدهم الا لیقربونا الی الله زلفی ان الله یحکم بینهم فی ما هم فیه یختلفون...» (۲۶)
 «آگاه باشید که دین خالص از آن خداست، و آنها که غیر خدا را اولیای خود قرار دادند، (دلیلشان این بود که:) اینها را نمی پرستیم مگر به خاطر اینکه ما را به خداوند نزدیک کنند: خداوند روز قیامت

- ۱۷- میزان الحکمه ج ۵ ص ۳۱۲
- ۱۸- میزان الحکمه ج ۵ ص ۳۰۲
- ۱۹- بحار الانوار ج ۷۴ ص ۱۸۷
- ۲۰- بحار الانوار ج ۷۴ ص ۱۸۷
- ۲۱- بحار الانوار ج ۷۴ ص ۱۸۷
- ۲۲- بحار الانوار ج ۷۴ ص ۱۸۷
- ۲۳- بحار الانوار ج ۷۴ ص ۱۸۷
- ۲۴- غرر الحکم ص ۸۱۱
- ۲۵- تحف العقول ص ۳۶۶
- ۲۶- تحف العقول ص ۸۸

میان آنان در آنچه اختلاف داشتند،
داوری می‌ند...»

الکسیس کارل (پزشک فرانسوی)
ثابت کرد که نماز، سبب ایجاد نشاط
معنوی مشخصی در انسانی می
گردد و همین حالت است که
احتمالاً منحصر به شفای سریع
برخی از بیماران در زیارت گاهها و
معابد می‌شود. (۲۷)

ویلیام جمیز روان شناس معروف
می‌گوید: «ما به واسطه نماز می
توانیم وارد انبار بزرگی از نشاط
عقلانی شویم که در شرایط
عادی یارای وصول به آن را
نداریم.» (۲۸)

خلوص در نیایش در همه ادیان
الهی و حتی در اقوامی که غیر دین
الهی دارند، همیشه مطرح بوده
است. در انجیل، باب پنجم، نامه‌ی
یعقوب، آمده است که: برای هم
دعا کنید تا شفا یابید. دعای
صادقانه مرد درستکار قدرت و
تأثیر شگفت انگیز دارد. (۲۹)

در یسنا، ۲۸، بند ۹ آمده است: ای
اهورا مزدا! مبادا هرگز کار
ناشایستی از من سرزند که مورد
خشم تو قرار گیرم. ای راستی و
ای اصل پاک منشی، پیوسته می
کوشم تا تو را بستایم. ای کسی که

آرزوهای ما را بر می‌آوری، تو را
از ته دل، درود می‌گویم که می
دانم نمازی که از روی ایمان و
اعتقاد کامل انجام شود به درگاهت
پذیرفته خواهد شد. (۳۰)
امام علی (ع) می‌فرماید: و اخلص
فی المسألة لربک فان بیده العطاء
والحرمان و اکثر الاستخارة» (۳۱)
پسرم! به هنگام دعا، با اخلاص
پروردگارت را بخوان، که بخشش
و حرمان به دست اوست و همواره
از خدا بخواه که آنچه خیر و نیک
است، برایت پیش آورد.

اگر کسی را دوست داریم و به او
خیلی احساس نیاز و وابستگی می
کنیم، در حضورش آرامش می
یابیم و با همنشینی اش مسرور
می‌شویم، مسلماً خواسته اش را
اجابت و برایش از صمیم قلب
فداکاری می‌کنیم. اگر خداشناس
و موحد هستیم و معتقدیم که همه
هستی مان از خداست، اگر
محبوبمان اوست، باید مطیع امر
محبوب باشیم. باید بدانیم هر چه
اوسفارش کرده، سبب کمال ماست
و هر چه جواب مثبت دهیم، بیشتر
به محبوب نزدیک شده ایم.
اطاعت مان از او، در زیان و عمل
است. و سپاسگزاری از او را با عمل

خود ثابت می‌کنیم. با اطاعت از اوست که رشته محبت تقویت می‌شود و در رسیدن به کمالات یاری می‌کند. انجام فریضه‌ها (نماز، روزه، زکات، خمس، حج، امر به معروف، جهاد، ...) به قصد «قربة الی الله»، ایمان و یگانگی مان را تشدید و تقویت می‌کند.

خلوص در این عبادات تقویت روحیه و اعتماد به نفس می‌شود. خلوص در فریضه‌ها راستگویی و صداقت را افزایش می‌دهد و در مجموع سبب ایجاد سلامت روانی و شادابی می‌شود.

۱۷- یأس را مایوس کن

«یا بَنیَّ اذهبوا فتحسِّسوا من یوسف و اخیه و لاتائیسوا من روح الله انَّه لا یائیس من روح الله الا القوم الکافرون» (۳۲)

پسرانم! بروید و از یوسف و برادرش جستجو کنید و از رحمت خدا مایوس نشوید، که تنها گروه کافران از رحمت خدا مایوس می‌شوند.

یأس و نومیدی در تفکر دینی، گناه بزرگ محسوب می‌شود. طبیعتاً همه انسان‌ها، خواسته‌ها و آرزوهایی دارند که مشتاق محقق شدن آنها هستند و عدم دسترسی

به آنها گاهی موجب سرخوردگی و یأس و نومیدی می‌شود. در این لحظات است که ایمان و اعتقاد به سرچشمه لایزال الهی بهترین درمان این حالت است، به دنبال ناامیدی، ناراحتی‌های روانی مانند افسردگی خواهد آمد.

اعتقاد به مبدأ و معاد و تلاش برای وصول حقیقت و قرب الهی، انسان را از ایستایی و رکود باز می‌دارد و پس از هر شکست و یا عدم دسترسی به خواسته‌هایش، تفکر الهی بهترین مشوق او خواهد بود، تا دوباره تلاش و کوشش نماید. قرآن صریحاً می‌فرماید: از رحمت و لطف بی‌نهایت خداوندی مایوس نشوید، زیرا کسی که چنین باشد به گروه کافران و به گونه‌ای هم جدا نیست که بگویند از غیر خداست. (۳۳)

امام علی (ع) می‌فرماید: «فلا یقنطنک ابطاء اجابته، فان العطیة علی قدر النیة و ربما أخرت عنک الاجابة...» (۳۴)

پسرم! هرگز نباید از تأخیر در اجابت دعا مایوس گردی، زیرا بخشش به اندازه نیت است.

گاه می‌شود که اجابت به تأخیر می‌افتد، تا اجر و پاداش و عطای درخواست‌کننده، بیشتر شود و

۲۷- سوره زمر / آیه ی ۳

۲۸- قرآن و روانشناسی ص ۳۹۴

۲۹- قرآن و روانشناسی ص ۳۹۴

۳۰- ترجمه عهدی جدید باب ۵ ص

۱۸۹۸

۳۱- سیری در آموزش‌گات ها ص ۲

۳۲- نهج البلاغه / نامه ی ۳۱

مؤمنان متواضع، و در برابر کافران، سرسخت، و نیرومندند. آنها در راه خدا جهاد می کنند و از سرزنش هیچ ملامت گری هراسی ندارند؛ این فضل خداست که به هر کس بخواهد (و شایسته بیند) می دهد و (فضل) خدا وسیع و خداوند داناست.»

همیشه مخالفان ایمانداران به چند منظور، آنها را ملامت می کنند: — بازداشتن آنها از پوییدن راه حق — **عقده گشایی**

چون خود را محروم از مواهب معنوی در دنیا و آخرت می بینند، طاقت ندارند که دیگران در این وادی رو به پیش بروند و حسادت و کینه توزی، آنها را وادار می کند که کوشش های زبانی را سامان بدهند و این، به منظور گشوده شدن عقده های درونی نیز، شکل می گیرد.

باید حق را هدف قرار داد و همه «گود آ بها» را برای رسیدن به آن، در نوردید.

رسیدن به سعادت بزرگ، رنج می خواهد و این حقیقت را باید به همه پویندگان تفهیم کرد. وقتی ترفندهای دشمن را در متوقف کردن حرکت تکاملی، بشناسیم،

گاه می شود که درخواست می کنی اما اجابت نمی شود، در حالی که بهتر از آن به زودی و یا در موعد مقرری به تو عنایت خواهد شد و یا اینکه به خاطر چیز بهتری این خواسته ات برآورده نمی شود. زیرا، چه بسا چیزی را می خواهی که اگر به تو داده شود موجب هلاکت دین تو می شود. روی این اصل، باید خواسته ی تو همیشه چیزی باشد که جمال و زیبایی اش برایت باقی و بال و بدی اش از تو رخت بریندد، مال برای تو باقی نمی ماند و تو نیز برای آن باقی نخواهی ماند.

۱۸- سرزنش ها بازت ندارد
«یا ایها الذین آمنوا من یرتد منکم عن دینه فسوف یأتی الله بقوم بحبهم و یحبونہ اذلة علی المؤمنین اعزة علی الکافرین یجاهدون فی سبیل الله و لا یخافون لومة لائم ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء واللہ واسع علیم» (۳۵)

«ای کسانی که ایمان آورده اید! هر کس از شما، از آیین خود باز گردد (به خدا زبانی نمی رساند) خداوند جمعیتی را می آورد که آنها را دوست دارد و آنان (نیز) او را دوست دارند؛ (آنها) در برابر

را قرار نداده تا حجاب و فاصله ایجاد کند.

پسرم! در صورت ارتکاب گناه، خداوند، در توبه را مسدود نکرده است و در کیفر تو شتاب نداشته و در توبه و بازگشت بر تو عیب نگرفته است و برای بازگشت به خویش، شرایط سنگینی مطرح نکرده است، در گناهان، تو را به محاکمه نکشیده و از رحمت خویش ناامیدت نکرده است بلکه بازگشت تو را از گناهان، نیکی شمرده است. هر گناه تو را یکی و هر نیکی تو را ده به حساب آورده. هر گاه بخوانی ندایت را می شنود و چون با او راز دل گویی، راز تو را می داند. پس حاجت خود را به او بگوی. اندوه خود را در پیشگاه او مطرح کن تا غم های تو را برطرف کند و در مشکلات تو را یاری رساند. در این نوزده فراز، به نوعی جامعیت استعدادهای جوان جلوه گر شد که جای کار بیشتر دارد و بر همه اولیاء و مربیان است که این تابلوها را، احیاء کرده و در مراکز تربیتی و فرهنگی به صورت نمادهای اسلامی و دینی، به نمایش بگذارند. اگر توفیق همراهی کند، این سلسله تداوم می یابد و در باب جوانی و نشاط خواهیم نوشت.

می توانیم، تیره های ملامت آنها را به هیچ بگیریم و فقط در اندیشه مقصد باشیم.

این خلق نیکو باید به صورت عادت نیکو در نسل های جدید، تعبیه شود که در این صورت، راه رسیدن به کمال، هموار می شود. امام علی (ع): «ولا تأخذک فی الله لومة لائم و خض الغمرات للحق حیث کان» (۳۶) پسرم! سرزنش سرزنش گران تو را از تلاش در راه خدا باز ندارد. در گوداب های شدائد و مشکلات در راه حق، هر جا که باشد فرو رو!

۱۹- راه بازگشت به خدا همیشه

باز است

«ان الذی بیده خزائن السموات و الارض قد اذن لك فی الدعاء و تکفل لك بالاجابة...» «یا بنی! لم یمنعك ان اسأت من التوبة و لم یعجزک بالنقمة و لم یعیرک بالانابة...» (۳۷) پسرم! بدان خدایی که گنج های آسمانها و زمین در دست اوست، به تو اجازه درخواست داده و اجابت آن را به عهده گرفته است. تو را فرمان داده که از او بخواهی تا عطا کند، درخواست رحمت کنی تا ببخشد و خداوند بین تو و خودش کسی

- ۲۳- سوره یوسف / آیه ی ۸۷
- ۲۴- تحف العقول ص ۳۰۵
- ۲۵- نهج البلاغه / نامه ی ۳۱
- ۲۶- سوره مائده / آیه ی ۵۴
- ۲۷- نهج البلاغه / نامه ی ۳۱
- ۲۸- نهج البلاغه / نامه ی ۳۱